

NE SÍRJ, FIÚKA

Hét óra felé járhatott az idő, odakint jócskán besötétedett már. Bent fülledt: meleg volt és csizmaszag. A diák közelebb húzódott a paraszthoz, a várótermen csendes mormogás hullámzott végig. Igazoltatás. A paraszt azt mondta, négy napja vár vonatra, a rendőrök mind ismerik, előre köszönnek neki. A diák szundítani készült egyet, az öregnek nem áll be a szája. A lányáról mesélt, akit elhibázott, aki aztán rossz útra tért a nagyvárosban. Mindenféle cifraszágokat aggatott magára a falu szégyene, a férfiakat csak úgy tartotta számon, mint a gyűrű, a nyaklánc, a selyembugyi. A diákot nem érdekelte az elkurvult lány története, de érdeklődött. Megkérdezte, szép-e? — Meg kell hagyni — fontoskodott az öreg, de nem az a lényeg. A lényeg Józsi, a fiúgyerek. Azt mondta, jobb' szerette volna, ha valahová délre kerül. — Északra került? — kérdezte a diák sablonosan. — Montrealba — válaszolt az öreg. — Az első géppel szállították. — Ott aztán a város polgármestere, vagy mifeneje örökbe is fogadta rögtön, Mert nagyveszű gyerek a Józsi, csak éppenséggel olyan fagyos a természete. Azért is hagyta meg neki, hogy délre menjen. Anyja is októberben patkolt el, mikor megindulnak a hideg őszi esők. A diák álmos volt, ahogy álmos az ember, ha nagy útra készül, de az öreg nem vette észre. — Úgy ne járjon — mondta —, mint Csobolyó Balázs heptikás fia, a Sámuel. Jól ment sora odaát az irtásnál, mégsem látta viszont a hazai kertet, tanyácskát.

Az igazoltatás félbeszakadt, a rendőrök három részeg cigányt kísérték el. A cigányok lármásan, méltatlankodva lökdöstették magukat a kijárat felé, az utazó közönség derült, a diák kezét rázott a paraszttal. Körül kellett még néznie. Jobb híján választotta a vasutat, óvatosan, félienken érdeklődött, a szerencse is messze elkerülte. Csak annyit sikerült megtudni, hogy a tehervonat a külső vágányok egyikéről indul. A csarnokban a síneken vágott keresztül, szemmel tartva az ideoda imbolygó lámpásokat, kinn zuhogott az eső. Hideg, januári eső, mozdulatlan, havasperemű felhőkből. Összegombolta a felső gombot is a kabáton, felhajtott gallérral, dideregve lézengett a vágányok közt egy ideig, aztán beállt a mázsáló félteteje alá. Elábrándozott, tűnődve nézte a síneket — Santos — gondolta, és attól melege lett. Tengerpart, hullámlovaglás, pazar fényű éjjeli mulatók, izzó testű félvér asszonyok. És dögvével a dollár. Feleszmélt. Valami mozdult mellette, amíg állt, észre sem vette.

Egy nyitott vagon rozsdás kereke csikordult meg a sínen, vánszorogva indult, mint a halottaskocsi. Talán a szánalmas sebesség tévesztette meg, közönyösen nézte, amint elhalad előtte, a váltón is túl járt, mire észbe kapott: a szerelvény utolsó kocsija lehet. Utána eredt, felkapaszkodott rá. Egy percig úgy lögött ott, mint a drótra akadt rongy, nadrágszára felcsavarodott az útközöre, cingár testeküszködött a szívós szövettel. Keze megsajdult a hideg fémkereten, mire felhúzódkodott, arcát felhorzsolta a kocsi szálkás deszkafala. Végignézett a szerelvényen, zárt vagonat csak egyet látott, valahol nagyon elől, így nyugtatta magát: biztosan a személyzeté. Öntöttvas lapok, óriási tárcsák, rozsdás láncok halmán bukdácsolt keresztül, míg végre két présgép között szélvédett helyet talált. Maga elé húzott egy meglapított pléhdobot, letelepedett. A szél elfütyült a feje fölött, az esővel nem törődött. Úgy gondolta, három órát kibír, ha kézigránatok esnek is az égből.

A vonat lassan, méltósággal haladt át a komor, megvilágítatlan városon, a diák elégedetten ázott a két vasszörnyeteg között. Felhúzott térdeire támasztotta állát, szerelmes dalokat dúdolt, hogy az idő kellemesen teljen. Spanyol dalokat, hozzáképzelte a gitárkíséretet, hozzáálmodta Latin-Amerikát. Egyszer majd pirkadatkor ujjongva vágat végig a parti fövényen, s az emberek megértik szertelen boldogságát. Egyszer majd áthajol a bárpulton, csókot lehet a csokoládészínű mixernő hamvas arcára, s a nők méltányolni fogják vakmerőségét. Egyszer majd reszkető kezű aggastyán lesz, szorakozottan olvasgatja nevét a reggeli lapokban, a tisztelet és megbecsülés a síron túl is kijár majd neki. Másfél órát szaguldott a vonat az éjszakában, mikor rádöbent, hogy rosszul választott helyet. Egy kanyarnál megcsúszott az egyik présgép, kétfonnányi súly közé szorult a csipeje. A bádogdob kalapált pereme a gép talpa alá csúszott, mozdulni se tudott tőle. Ahogy a vonat zakatolt, feje ütemesen ütődött hozzá valamihez. Meg akarta nézni micsodához, szemét kis híján kitolta a gép fém fogantyúja.

Komiszul érezte magát. Könyökét és vállát a két talpnak feszítette, hogy megállítsa a csúszó terhet, úgy érezte, mellkasában szét pattant valami az erőlködéstől.

Néhány perces küszködés árán sikerült oldalra fordulnia, fellelegzett, aztán visszagyömöszölte testét a vasak közé, mert lába zsibbadni, húlni kezdett, szúró fájdalmat is érzett benne. Várt aztán, reszketett az ijedségtől és kimerültségtől, óvatosan forgatta a fejét, valami segítség után. A láncok és vasak zaján túl lépéseket, szitkozódást hallott, kósza fényt vélt látni a kocsifalán. Megfordulni nem sikerült még egyszer, áttemelte hát a lábát a dobon, hasadt nadrágszára úgy lógott le róla, mint valami zászló. A szél is lobogtatta. Tagbaszakadt vasutas közeledett csillogó gumikabátban, átkozódva. Meg-megcsúszott a nedves vasakon, szikrát hányt a bakancsa sarkán a patkó. Megtorpant, elgondolkozva nézte az elémeredő vézna lábszárat, értetlenül csóválta a fejét. Aztán rácsapott a tenyerével. A diák feljajdult.

— A fátya! — kiáltott a vasutas. Erős volt, mint a bölény, a tartása is olyan, fél kézzel rántotta ki a pléht a prés alól. Talpra segítette a diákot, ugyanazzal a mozdulattal szájon is vágta. A diák elvágódott, fölé hatalmasodott a vasutas teste, rugdosni kezdte. Lihegett, azt vicsorogta maga elé, hogy a kenyerem, a családom. Elvágódott, de az eszméletét nem veszítette el. Nyögve, rángatódva tűrte a verést, észrevette, hogy a vasutas a nyitott ajtó felé rugdossa. A fájdalomhoz mérten nagyon lassan haladtak, kúszni kezdett hát arrafelé. Fulladozva szedte a levegőt, szájában a pofontól gyűlni kezdett a vér. Válla kampós vasba akadt — rozsdás lehetett, hiszen elpattant a feszítéstől —, arcára, hajába gépszír ragadt, ahogy fejét a rúgásoktól óvta. Aztán ott kuporgott a lépcsőn, könnyes, káprázó szemekkel nézett hátra, azt remélte, mégsem lökhetik le a robogó vonatról. Tévedett. A másik, ahogy két kézzel a vagon falának támaszkodva nézte, nem szánakozott. Csak erőt gyűjtött az utolsó rúgáshoz.

A szemafor körüljárt, mint az óramutató, a vezető dugóhúzóban vitte a szerelvényt: kettőt perdült a levegőben. Tarkán villant a látóhatár, a tarkójára esett, feje körül szétfröccsent az iszap. Egy pillanatra elsötétült a világ előtte, nyálkás, jéghideg vizet szippantott orrába — szájába. Felpattant hirtelen, aztán leroskadt az árok szélére köhögni. A fűbe kapaszkodott, előrehajolva köhögött és hányt sokáig, utálkozva köpködte az iszapos vizet és savanyú ízt a szájából. Lassan nyugodott meg a teste, könnyei kikapadtak, dideregni kezdett. Az utolsó rúgás a gerincét találta, iszonyúan fáj, az eséstől zakatolt a feje. Ült az árok partján, a szívét tapogatta öntudatlanul, kábán nézett az elrobogó vonat fényei után. A hidegtől lassan magához tért. Lábai térdig a vízbe lógtak, gallérja és nyaka között vastagon gyűrődött a sár. Érezte, hogy nem lesz ereje tovább menni. — Santos — motyogta maga elé. Mély, gondolatlan szomorúságot érzett, és halálos fáradtságot a tagjaiban.

Az eső éppen hogy szemerkélt, metsző északi szél fúj, elkéültek a kezei, megkeményedett testén a ráázott ruha. Feltápáskodott, hajából kimosta az ott-ragadt piszkot, kabátját száraz gacsomóval dörzsölte végig. Sírás fojtogatta a torkát, simogató kezeket, meleg baráti szót kívánt, és forró zuhanyt a teste. Erőtlenül mászott vissza a töltésre, hogy valami menedék után nézzen. Néma volt a túloldal is és sívár, ameddig a szem ellátott, se település, se tanya, se őrház sehol. A vasúttól úgy százméternyire háromszögletű mesterséges fenyves, arrafelé indult. Megizzadt, amíg átvonszolta testét a szántáson, igyekezett, valami fény pislákol a fatörzsek között. Állva maradt, a szélső fánál, nézte a tüzet, sült szalonna szagát hozta a szél felé. Hányinger fogta el. Átölelte a vékony fatörzset, felsértett arcát az érdes kéreghez szorította. Órült robajt érzett a koponyájában, megroskadtak a lábai.

— Állj, ki vagy! — Összeszorított ajkak közül buborékolt a hang elő, élesen, fenyvegőn.

Végigsimított a homlokán, magához tért.

— Csak én — mondta ijedten.

— Nocsak, És az kicsoda?

— Diák — mondta.

Zörrent az avar, a hang közelebből, barátságosabban hallatszott.

— Jól elintézték. Fegyver van?

— Nincs.

— Lesz. Adunk.

Kezet ráztak. A nevet nem értette, csak annyit, hogy középiskolai tanár. Bajszos, alacsony, nyüzött képű férfi állt előtte, frissen borotvált arcán lilán fénylett a rákent fimsó. A diák érzékszervei renyhén működtek, mozaikszerűen rakódott össze előtte a tanár teljes fizikai valósága: keménykalap, fehér ing és nyakkendő, divatjamúlt felöltője fagombjain fegyverolaj csillog. Végignézett saját fakó, elrongyolódott ruháin, arra gondolt, vajon mi szüksége lehet rá ennek az elegáns, finom úrnak. Értelmét elhomályosította a fájdalom, de maradék eszével megér-

tette: ez is afféle nagyhitű lehet. És megértette kettejük viszonyának lényegét is rögtön, úgy gondolta, nem haragudna érte, ha a tanár Jean-Philippe-nek szólítaná.

— A tábor — mondta a tanár. Karja nagy ívben lendült ki, mintha a fél világot beleértene. A diák türelmetlenül várta a folytatást, de az hátat fordított neki, és elindult. Követte. Félkörben kerülték meg a tüzet, nesztelenül, de határozottan, mint valami ellenőrző közeget, itt-ott fegyveres alakok lézengtek az erdőcske szélén. A diák megrejtett.

— Sündisznóállás — magyarázta a tanár. Jó iskolánk volt Kijev alatt.

A tűz a háromszög közepe táján lobogott kicsi, kopár tisztáson, fegyveresek ütköztek körülötte. Nőt látott közöttük, göbös hátú agastyánt, aki mozdulni is alig tudhatott, és ámulatára, kimenőruhás orosz sorkatonát. Széles, kerek arcát megvilágították a lángok, odalátszott: ábrándos, kék szemei vannak a katonának, a diák elérzékenyült. Úgy képzelte, biztosan szépen harmonikázik.

— A legénység — mondta a tanár. Neheztelés érződött a hangján.

Színpadias hévvel lépett ki a fák közül, a diák követte, ösztönösen utánozta is. A szenvedélyes kilépés hatástalan maradt. Az öreg köpött, az orosz jelentőségteljes pillantást vetett a lányra, úgy súgta felé — glávno komandujussij — és elnevette magát. A lány feléjük fordult, és elnézően mosolygott. A diák szédelegve állt a tanár jobbán, hunyorgott, azt morogta maga elé — vegyes egy társaság volt. — Aztán észretért és eltűnődött azon, hogy miért gondolkozik múlt időben. Megrettenve eszmélt rá, hogy megháborodott. Elvetette a gondolatot: hiszen arra nem eszmél az ember. Álltak ott egy ideig, szigorúan nézték az ásítozó társaságot, a lány törte meg végül is a csendet.

— Gyere a tűzhöz, fiúka. Szárátkozzál.

A lány egy tuskón ült, lelógatta a bal lábát, integetett is, várta a választ. A tanár elfordult. A diák sokáig, konokul kereste a tekintetét, mintha a vezényszóra várna — engedélyezem! — Azután elugrott mellőle. Odavánszorgott a tuskóhoz, lekuporgott a lány elé, arcát hozzádörzsölte a lábászarához. Előtte kártyáztak. Egy kövér férfi éppen besöpörte a kasszát az öreg elől. Nyögött a kövér a kényelmetlen mozdulattól, rengett a hája hátán, a bőrkabát alatt. Mint valami kíváncsi hernyó eleje, úgy billegett előtte a kövér felsőteste, nem tudta róla levenni a szemét. Titokban nagyon élvezte a helyzetet: a kövér nem is sejtí, hogy a lány hosszú ujjával az ő hajában turkál. Mosolyra fagyott arccal nézte, forróságot érzett a füle körül, arra gondolt, hogy csakis a lány ajkai lehetnek.

— Szólj valamit..., barátokozzál velük — kérlelte a lány.

Ijedten fordult hátra, a lány mosolyogva bólogatott, bátorította. Koponyájában nem csitul a zaj, tapogatózva kereste a lány kezét, megszorította, mikor rátalált végre. Megérintette a kövér vállát, úgy súgta felé.

— Maga... hol izmosodott meg ennyire?

Szilaj, gátlástalan röhögés harsant, a kövér kínosan fészkelődött.

— Szállj le rólam, kisapa — mondta fenyegetően.

A jókedv szétterült a tisztáson, az embereknek nem fülött a foguk a további hallgatáshoz. Beszélgetni kezdtek. A diák kapkodta a fejét, mint a gyerek a mesében, az arcok nyúltak, laposodtak, zsugorodtak a rőzseláng fényénél, mint megannyi indulatban; valakiről beszélgettek.

— A mesterséget érti, annyi bizonyos — mondta a sötétben valaki.

— Jó iskolát járt — hagyta rá a kövér.

— Együtt kezdtük, gyerekfejjel kezdte — sóhajtott az öreg —, angol ösztöndíjjal, Ceylon szigetén.

— Nem itt tartanánk, ha minden rá lett volna bízva — szólt a hang a sötétből újra.

— Sose apad ki a pálinkásüvege — nyalta meg a száját a kövér.

A diák a lányhoz fordult.

— Kiről beszélnek? — kérdezte.

— Herodesről — válaszolt a lány. — Nem ismerem.

— Parancsnoknak szánta az úristen — állította be a végeredményt az öreg.

— Szerettem az állát — sóhajtott a lány ábrándosan — a szakállá miatt...

Egyszer állon vágott... úgy játékból, gyengéden, szeretettel — könnyben úsztak a szemei, ahogy körülnézett. A kövér tisztelettel nézte. Az öreg krákolgott, süketnek látszott egy kicsit.

— Mit magyaráz? — kérdezte a diáktól rosszindulatúan.

— Valaki állon vágta... szeretettel — hebegte a diák.

— Úgy kell neki — örvendezett az öreg. Nem kedvelhette a kurvákat.

Hogy Heródes volt-e a jövevény vagy sem, azt sohase tudta meg a diák. De sejtette.



A beszélgetés folytatódott, a lány oktalan henccegése után valami elvont és nyugtalanító formában, valószínűtlenül, mint a jelbeszéd a ködben. Valaki bizalmas, serdülőkori élménnyel hozakodott elő — fegyverrejtegetés, lopott italok, meztelen lányok az avaron —, az öreg ezerdolláros tétre esküdött, a kövér féltékenyen emlegette az erődöt, mely félnapi járásra esett Singapore-tól. Hadonászott, hadart, fennakadt a hangja, karja bénultan hullott alá. A fejek egyirányba fordultak, néhányan felpattantak ültükből. Felkapta a fejét a diák is. Szakállas férfi állt közöttük egykedvűen, szeme a sötétséget fűrkészte, talpa alatt öntudatlanul görgetett valamit a tűz felé. Csillogó, fekete bőrruhát viselt, fegyvere hanyagul a csipejére lógott. Kezek lendültek a levegőbe, úgy is maradtak megmeredve körülötte, üdvözlést formáltak az ajkak, de hang nem hagyta el őket; a szakállas arca közönyös maradt, mintha beszélőnivalója se lenne velük. Az ámulat döbbenetté fakult, az emberek arcán, egymást kezdték vizsgálgatni gyanakodva. Végül is az öreg tért észre.

— Ó, seregek ura! — énekelte gúnyosan.

A tanár előlépett a sötétből, kényszeredett mosolyra húzódott a szája. Úgy közeledett, mint aki érti a viccet, akármilyen goromba is legyen az, és nevet rajta, ha arra szánták, még az élete árán is. Idegesen lépkedett, meg-megállva az elnyúló vagy mozduló testek mellett, mocorgás, halk, elégedetlen morgás kísérte az útján. Valaki káromkodott, az öreg kiköpött, a kövér ugrásra készen gubbasztott előtte, hajladozott, ahogy a kutya sompolyog a fegyvercsővel szemközt. A tanár egy alig palástolt, gyilkos szándékú mozdulattal került ki, úgy állt a szakállas elé, még eltorzult arccal. Kezét hanyagul emelte, mint aki tisztelni készül — talán, a nagykarimájú kalap akadályozta meg benne, mert megelégedett azzal, hogy a kézfogásra nyújtsa. A szakállas nem vett róla tudomást. Unott arccal hallgatta végig a tanár rögtönzött jelentését, megzörgette csipején a fegyvert.

— A kocsi? — kérdezte fenyegetően.

— Nem kell kocsi — motyogta békítőn a tanár. — Felesleges.

— Hol a kocsi?

— Még huszonnégy óra, és túl vagyunk mindenen..., a megbecsülés odaát kijár-anélkül is.

— Magának talán igen.

A tanár karja kilendült, mintha a tábort ölelné.

— Zsákmányolt fegyvereink vannak — mondta —, sebesültjeink, hadifoglyunk..., mi kell még?

— Kocsi! — kiáltotta a szakállas — egy hetünk van a Bakonyban.

— Ellopták — szólt közbe a kövér —, őrizetlenül maradt.

— Egy kis csetepaté — hadarta a tanár —, az egység itt..., a kocsi ott, de őrizetlenül sohase maradt. — Kinyújtott karral mutatott a lányra — megsebesült..., ő védelmezte a kocsi.

— Pojácá — sziszegte a szakállas.

A tanár arca bíborvörös lett.

— Idefigyeljen... Idefigyeljen — dadogta.

— Figyelek — mondta a szakállas nyugodtan, egyetlen elegáns mozdulattal biztosította, ki is emelte a tanárra a fegyvert. — Hívja be az őrséget, éjfélkor indulunk.

A tanár nem ugrott el a fegyver elől, csupán hátralépett. Arca mozdulatlan maradt és halálosan nyugodt, mintha a mozdulatot csak arra szánta volna, hogy a terkolattűz ne csúfítsa el túlságosan. Farkasszemet nézett a fegyvercsővel sokáig, aztán a szája elé kapta a kezét, és sietősen indult a fák közé. Lépései egyre bizonytalanabbakká váltak, meggörnyedt a teste, megbillent, ha gallyra vagy fűcsomóra lépett. — Nem lehet több ötven kilónál — gondolta a diák megvetően.

Beballagott aztán az őrség, lerakták a cókómókjukat, letelepedtek a tűz körül. Egyforma nézésű, mozgású öregje, fiatalja, a diák a lányt kezdte figyelni. A lány a tuskó árnyékában az orosz lábán oldotta meg a kötést, érthetetlen zagyalék nyelven magyarul, idegesen villogott jobbra-balra. Hadart, sürgette és lökdöste, amíg az a nadrágja elejét gombolgatva a fák felé nem indult. Senki sem figyelt rájuk. A szakállas térdre roskadt az öreg előtt, szeretettel simogatta hosszú, sovány ujjait.

— Hétszer volt királypókerem, mégis otthagytam hatezret, kemény angol fontban. Nagyon hiányoztál, öreg. Egészség?

Az öreg elérzékenyülve bólogatott, tátogott csak, a meghatottságtól elcsöppent a nyála. A szakállas nem várta be a választ, a kövér elé ugrott.

— Salut Tenario — kiáltotta jókedvűen, teli pálinkásüveget csúsztatott az ölébe.

A lányhoz fordult, komolyra vált arccal, halk, rezignált hangon mondta:

— Régen láttalak..., talán sohase —, a haját simogatta, arcát paskolta a tenyerével, amíg a lány sírva nem fakadt.

Két tenyere közé fogta a diák arcát, forgatta maga előtt, úgy kérdezte:

— Te?

— Diák — válaszolta.

— Jól elintézték. A fegyverhez értesz?

Kábán az eséstől, a veréstől, a megtiszteléstől állt ott az emberek gyűrűjében, nem merte mondani, hogy nem. Felsejlett benne, hogy a párbeszéd ismerős, részvét volt a tekintetében, miközben a tanár arcát kereste, arra gondolt, hogy a szakállas mennyivel praktikusabban kérdez.

— Hol a ruszki?

— Pszt.

— Te eresztetted el?

A lány könyörgőn nézett rá, a diák meghülyülve követelődött.

— Mondd meg, ez nekem nagyon fontos.

— Fogd be már a szád — kiáltott ijedten a lány. Aztán átfogta fél karra a vállát, magához szorította, a diák teste átforrósodott, arcán érezte, hogy feszül a nadrág a lány húsos combján.

— Fiúka — súgta a lány —, segítenél nekem?

— Igen. Mit?

— Járnai... Átlőtték a lábam.

A diák elgondolkozott. Körüljártatta szemét a tisztáson, csak nagy sokára válaszolt.

— Lemaradhatnánk..., veled maradnék, hogy ápoljalak.

— Azt nem lehet.

— Miért?

— Mert... nem lehet.

Lehettek úgy húszan. Sarkukra kuporogva ültek a tűz körül, árnyékuk a lombokra kúszott, mocsanás nélkül figyeltek, a szakkálás vitte a szót. Egy német — amerikairól beszélt, aki a kasszát kezeli, akit nem is kellett megneveznie, aztán a parasztsaládról, akiket kiirtottak egy kosár tojás miatt.

— Jó jel — vélte a kövér, a szakállas folytatta. Az útról magyarázott, mely jobbra kanyarodik a város előtt, a városról, ahol a barátja él, egy garázsmester, aki talpig gentleman. Beszélt aztán egyébről is, a szenttelen, hangsúlyozatlan mondatok elzsibbasztották a diákot, felállt, fáradtan ténfergett az összefűzött bőrszákok között. Hitte is, nem is, amit mondanak. Értelme kitisztult, a homályba húzódtott, hogy egyenként vegye szemügyre őket. A szakállast, ahogy maga elé mered és töprengve szónokol, a kövért, ahogy hadonászik, ha szólni készül, az öreget, amint komótosan szivarra gyújt, de leginkább a lányt. Halálos rémület feszült a lány arcán, miközben a sötétséget kutatva, körüljárt a tekintete; nyilván őt kereste. Csend lett később, aztán csattogás, dobogás kezdődött a tisztáson: az útra készülődtek. A diák csak nézte. Megcsodálta szorgalmukat, a szakértelmet, ahogy felmálházták egymást, és megértette a lányt, mikor a tanár a legnagyobb zsákokat kapta a hátára; hogy nem lehet. Mert... nem lehet.

Ejfélkor indultak. Vállára dobta a fegyvert, ahogy a többiektől látta, átfogta a lány derekát, az nyögve támaszkodott rá, fél karral a nyakába kapaszkodott. Átvágtak a szántáson, átmásztak a vasúti töltésen, megcsillant a fagyos-nedves út, fák kísérték, messziről, mint apró, elszáradt kőrök. A vasúttal rézsúton futott az út — nem messzi keresztezhették egymást —, végigjártatta rajta a szemét kétszer is, hogy meggyőződjék róla: nem kanyarodik jobbra, ameddig a szem lát. A többieket figyelte: Cipőjük cuppogott a bőrdzűz latyakban, köpködtek és átkozódtak vérmérsékletük szerint; megnyugtatta, hogy ők sem cipelik zsákjaikat kisebb fáradtsággal. Csupán a tanár haladt töretlen szívóssággal a szakállas nyomában. Rengett az óriási teher a hátán, térde meg-megrogyott a szűk pantallóban — zilált az egész külseje, arckifejezése se lehet éppen nyájas vagy atyai, gondolta a diák. — A fáradtságot csak annyira méltatta, hogy kalapját a tarkójára tolva csipkés zsebkendővel törülgette izzadó homlokát. — Így kell ezt csinálni — morogta a diák maga elé. Szorosabbra fogta a lány derekát, kifogyhatatlan erőt érzett az izmaiban. — Elvinném én a világ végéig is.

A műúton könnyebb járás esett. Síkos volt ugyan és repedezett, a domborulata se megbízható, de nem süppedt, gödröket se kellett kerülgetni, a szakállas nagyobb iramot diktált. — Jól elindultak — gondolta a diák, a lány nyöszörögve lépkedett mellette —, lépést kell tartanunk velük. — Aztán azt gondolta: — Ezek ettek. — Homloka és járomcsontjai sajogtak az éhségtől, nem mondta ki amit gondolt, csak

keserűen a lányra nézett. Meghökken, mikor az kétszersült-darabokat és fagyott húst dugdosott a szájába. A többiek elkerülték őket, szitkozódva és köpködve, de járásukon látszott: fel nem veszik az egészséget, dühük inkább a megalázottság, mint fáradtság jele. Elhaladtak, eltávolodtak, csak azt látta már, hogy sötét árnyak lebegnek az úttest szintje fölött; megkülönböztetni se lehetett őket. Csak a kövért, aki lemaradt, és gyanakodva villogott hátra. Az ételtől új erőre kapott. Magához szorította újra a lányt, a lány is magához tért, szaporán kezdte szedni a lábait. Csípeje meg-megrándult egy rossz lépésnél, megszedült, magával rántotta a diákat is. Mindkettőjükről patakokban csurgott az izzadság, mire a kövért utolérték.

– Megszakadsz, fiú – szól az kedélyesen.

– Te sem cipelsz kevesebbet – válaszolt a diák.

– Ez fegyver meg lőszer..., a kenyérünk. – Közelebb lépett a diákhoz, a föléhez hajolt, úgy suttogta. – Hagyd itt, minek neked?

Gyanakodva nézte a kövér arcát, tévovázott, de reménykedett is, mikor kimondta:

– Itt maradnék veled..., csak amíg rendbe jön.

A kövér ellépett mellőle. Úgy nézett rá, mintha valami különös rovart látna, felé is piszkált a fegyvere csövével. Aztán megértés teremt szét az arcán.

– Becsavarodtál, te majom. – mondta jóindulatúan. – Menj csak utánuk szépen, a többit majd elintézem.

– Nem! – kiáltott élesen a diák.

A kövér vállat vont; a lány szípigott, és reszketett egész testében.

– Cseréljünk – mondta a diák, elengedte a lány derekát. A lány nem értette. Halálra vált arccal, eszelősen kapaszkodott bele, hogy feljajdult, a kövér röhögött magának a hátuk mögött. Nagy nehezen megértette magát. Kiszabadította nyakát a lány szorításából, bal vállára akasztotta a fegyvert, túloldalára terelte a lányt. Csípejüket egymáséihoz támasztva haladtak tovább, megnyújthatták a lépteiket, a lánynak alig kellett használnia sérült lábát. – Így kellett volna kezdeni – gondolta a diák, fáradt bal karja reszketett a fegyver tusa és szíj közé feszítve. Tíz perc múlva kipihentnek érezte magát. Amiről pedig a hajsza alatt megfeledkezett: újra sajogni kezdett a gerince, meg is roppant néha. Nem törődött vele. Csupán a kövér miatt bosszankodott: ott baktatott a nyomukban, nem szólt se kedveset, se gorombát, végtelen lehetett a türelme. Az út jobbra kanyarodott, erdőn haladt keresztül, úgy látszott, hajnalra elérik a várost. – Kérek még – mondta a diák. Nem mondta kicsodát, de a lány megértette. Újra arcán érezte a tapogató ujjakat, orrát megsapta a füstölt hús szaga, elmosolyodott magában. – Csak azt tudnám, merre járunk..., hogy ő is a Bakonyba készül-e?

Megtorpantak. Billegő fejek, toporgó lábak előtt, odább a szakállas bőrka-bátja fénylett.

– Mi az istennyila... – hallatszott az öreg nyekergő hangja.

– Tank – mondta valaki döbbenet.

– Tankok – helyesbített a szakállas. Gondterhelten ballagott át az úton.

Nem törődött velük. Leheveredett az útmenti árokba, maga mellé húzta a lányt, az vonakodva egyezett az ölelésbe. A kövér ott gubbasztott a hátuk mögött.

– Inkább megköszönéd, te rohadék – mondta felháborodva, aztán a diákhoz fordult. – Meséltem neki a Corvin közről. A balhéről.

– És? – kérdezte fásultan a diák.

– Csak vakaródzott. – Homlokán ferdén futottak a ráncok, fejét is úgy fordította, mikor újra beszélni kezdett. – Becsavarodtam neki, na. Beleszerettem.

– És?

– Nem érdekel a téma, azt mondta.

A lány felemelkedett, átlépte a kövér szétvetett lábait, tapogatózva imbolygott át az úttesten. Álmatag, megtört hangon rebegte el.

– A sarki fény.

Arrafelé fordultak mindannyian, az öreg vaksin meresztgette a szemeit.

– Pirkadat – mondta. Legyintett.

– Üzemanyagraktár lehet, egy gyártelep – vélte a szakállas.

– Égő falu – mondta a tanár. Végigsimított tenyerével a homlokán. – Dobogó.

A szülőfalum.

– Igazán? – kérdezte dühösen a szakállas. – És eszébe jutott valami, igaz?

– Elképzelhető – nyerített kajánul a kövér.

– Igen. A pajta. Hiszen hamarosan kivirrad.

Később csak arra emlékeztek, hogy csúnyán összetaposták őket. Bal felé tértek le az útról, a lány nem kért segítséget, egy faágra támaszkodva lépkedett fától fáiig, eltorzult arccal nézegetett vissza, de kitartott konokul. A diák előrenyújtott karokkal járt a nyomában, nehogy valami baja essék.

Lemaradtak néha, aztán elkerülték a figyelő, hallgatódzó többieket, titokban azt remélte, hogy a lány makacsságán előbb-utóbb felülkerekedik a fájdalom. Gyalogoltak így talán fél óráig is, mikor a zseblámpa fénye felvillant. Másfelé világított ugyan, de hasra vágódtak, a tanár előremászott és célra tartott. — A tankok, marha — sziszegte a szakállas, egyetlen ugrással érte utol, és ütötte ki a fegyvert a kezéből. A fény végigkúszott az ágakon; árnyék járt a nyomában, átetsző, mint a lehelet, elhaladt felettük, aztán kialudt hirtelen. Az éjszaka apró zajai, a mocorgás, melyek előbb fülsértőn, idegtépőn hasogattak a csendbe, elhaltak, elviselhetetlen csend következett. Lélegzet-visszafolytva kémlelték a sötétséget. — Jézusom — suttogetta a lány. Ott feküdt a diák mellett, hozzátapadt, ráteker-gődzött. — Balra — mondta a tanár. — Balra utánam. — Felpattant, kigombolkozva iramodott el, kabátja két szárnya lobogott a szélben. Felugráltak a többiek is, keresztülgázoltak rajtuk, elhalkult a dobogásuk, mire a lányt magához térítette.

— Nyalakodsz? — kérdezte a lány.

— Lázás — gondolta a diák. Egyik kezében szétszavaraható fémdoboz, csokoládékrém benne, a másikban cukorka, műanyag zacskóban — a lány táskájában lelt rá mind a kettőre. — Hümmögött csak, teli szájjal, élvezte a női test közelségét. Aggódott is. Révetegen csillogtak a lány szemei, duzzadt combjába mélyen vágott az alul megcsomózott vászonkötés, száraz-forró volt a lehelete. Elveszítheti, alig-hogy rátalált.

— Kérek! — mondta a lány.

A diák restelkedve tárta szét a karjait.

— Sajnos, megettem.

Kévébe kötött széna közt gubbasztottak, egymást melengetve. A pajta afféle nyári alkalmatosság volt, korhadó oszlopokra támaszkodott a gaztető, köztük lécekkel foltozott hitvány deszkafal. Fegyveres ór sétált kívül, bőrkabátban, a diákot nem nyugtatta meg, hogy hozzájuk tartozik. — El kell vinnem innen — gondolta —, harcra kerülhet a sor, menekülésre. — Hogy hová és miért kell menekülnie, azt csak sejtette. — Velük, nyilván ómiatta.

— Készülődnek — suttogetta a lány. Alázat lopakodott hangjába, tartásába.

— A tankok — gondolta a diák. Kétórai út visza, az erdőn keresztül, gyanús ne-szezés, ijesztő magány. A lány inni kér — hiszen úgy szokás, ha lázas az ember — vagy pihenni akar, félrebeszél majd, vagy elájul. Megtapogatta az izmait — Sztoj! — kiáltja az ór, de nem állnak meg. Elévánszorognak, a lány roskadozik, ő remeg a kimerültségtől, a tatár fagyos arca felenged — Kuda? — Errefelé van dolgunk. — A tatár hahotázik: — Nem erre van Ausztria. — Elnevette magát.

A kövér röhögött, hangtalanul rázkódott a teste.

— Balra. Balra utánam — ismételte, talán már századszor. A többiek hallgata-gon, felismerhetetlenül gubbasztottak szanaszét a helyiségben, valaki megkönyörült rajta:

— A malaj nőről mesélj inkább, kövér. Akit annyira szerettél.

Buborekolás hallatszott, a kövér fuldokolva töltötte magába a pálinkát.

Virradt. Lílán derengett a pajta belseje, a fal résein beszűrődő fény pókhálókon, bezsírozott szerszámokon csillant. Az öreg mozdult először. Kibontotta a kévéket, a szénát lassú, céltudatos mozdulatokkal rugdosta egyenletesre a földön, ráfeküdt. Csodálkozva nézte a többieket. Felszedelőzködtek azok is, egyik kirojtosodott ponyvát ráncigált elő a szerszámok mögül, kétrét hajtva is kettlen csavaródhattak bele. A szakállas frissen, kipihenten járta körül az épületet, behívta az öröket, halk, ércetlen hangon parancsokat osztogatott. Dobogtak, felverték a port, meggyőződés nélkül szidták, becézték egymást, a diák némán, teli gyanakvással ölelte a lányt. — Nem vehetik el — gondolta —, hiszen ragaszkodik hozzám. — Előtte sötét csík a szétszórt szénán, a kövér testének a nyoma: fenekén csúszva közelítette meg őket lassan, észrevétlenül. Ivott, vaktában hajította el az üres üveget, szembefordult velük. Duzzadt könnyzacskók, izsadt, barázdás arc, félig zárt szemhéjak — tökré-szegnek látszott —, úgy nézte őket komoran, baljóslatúan. A diák nem félt a kövértől, újabban afféle mindenki bolondjának nézte.

— Nézd — suttogetta irtózva a lány.

— Elintézem, ha akarod — súgta a lány fülébe. Maga se tudta, hogy képzeli.

— Nem! — kiáltott ijedten a lány.

A tanár cigarettára gyújtott: Kornyadozva ült egy taliga platóján, petyhüdt, humortalan arcán komikus rángatózás.

— Aggasztja talán valami, tanárom? — kérdezte a szakállas.

— Közel a falu. Ide érzik a füst szaga.

A szakállas felhajtotta kabátja prémgallérját, leheveredett az öreg mellé.

– Majd felépül – mondta. – Államköltségen.
 – Lehetséges, hogy... – kezdte a tanár, a szakállas gorombán a szavába vágott:
 – Nem lehetetlen..., takarodó.
 A kövérből kirobbant a düh.
 – Vele hálsz, mi? – üvöltötte. Felállt, elbotorkált, kinyújtott karjaival egyensúlyozta a testét. Elvágódott, úgy is maradt fekve, szétvetett lábakkal. Csak később, félálomban húzót valamit a feje alá. A szakállas kacsintott.
 – Ha az embert leterítik, legalább feküdjön kényelmesen – mondta.
 A diák eltűnődött a szakállas utolsó mondatán, nem értette, mire feleszmélt, mindenki aludt körülötte. Úgy aludtak, mint a csecsemők, szuszogva, nyugtalanul, úgy aludt a lány is. Arcát feslett, nedves ruhái közé fúrta. – Fel kell hogy ébreszszem – gondolta a diák, az ajtó előtt az ór is elbóbiskolt. – Készülődhetünk.
 – A lány felkapta a fejét.
 – Fiúka – mondta.
 Megcirógatta a lázrózsás arcot, csendre intette.
 – Gyere – mondta. A lány felemelkedett, csupa ígéret volt a tekintete. A diák megrettent ettől a pillantástól, felékapott. A lány álszent kis sikollyal menekült a keze elől.

– Számolj százig, aztán gyere utánam.
 Talpra ugrott, aztán visszahuppant a helyére. Nincs mit magyarázkodni – gondolta. – Két tenyerébe ejtette az arcát, számolt, százig, kétszázig, háromszázig, fergetegesen vert a szíve, ujjaival kitapintotta a homlokán rángatózó eret. Felállt, zajtalanul lopakodott át az alvók között, átugrált a szétszórt szereléseken, ide-oda repdeső pillantásokkal közeledett a sarok felé. Ott feküdt a lány két köteg széna közt övig meztelenül. Összesimuló combjai fehéren világítottak a szürkületben.

Arra ébredt, hogy szemébe süt a nap. Széles nyíláson át, két lécbetét közül – forgatta a fejét, hunyorgott a kék hajnali fényben, félig ébren elhitette magával, hogy még nagyon korán van. Szénát húzott a fejére, hasra fordult. Előbb csak csillogó fekete pontokat látott piros mezőben, a pontocskák mintha kergetődztek volna. Megrázta a fejét, elfordította, hogy halljon is valamit. Nem nagyon hitt az effélékben. Kűszni kezdett arrafelé, nem a kíváncsiság, inkább a lángra borult látóhatár esztétikuma vonzotta. Ritmikusan rázkódott a teste, mintha vonaton utazott vagy lovagolt volna, széleseben haladt, a színek összefolytak a szeme előtt. Megkülönböztetni csak nagy sokára tudta őket. Csak amikor ott állt a lobogó lángok előtt, a csillogó pontocskák emberformát öltöttek, ott hadakoztak tőle, alig kartávolságnyira. Felismerte őket. A szakállast, a vállbojtos aggastyánt a könyvtári képeslapból, a papot, akiről csak úgy hallott egyet-mást, mégsem tévesztette meg, hogy feszület helyett kivont kardot emelt a feje fölé. Tocsogtak a vörös latyakban, a párának vérszaga volt, kedvet kapott a mézszárláshoz. Valaki megfogta a karját. Felült.

Meggondolatlan, heves mozdulattal magával rántotta a lányt is. Az görcsösen kapaszkodott bele, megnézte duzzadt és verejtékes arcát, sebesült lábán áttetszően feszült a nadrág szövete. Úgy kétszerese lehetett a másíknak. Egész teste vastagabbnak látszott. Visszafektette, eligazította a táskát a feje alatt, betakargatta újra. Átvillant az agyán, hogy trikót visel az inge alatt. Kulacsot is látszott az egyik hátizsákra akasztva, fertőtlenítőnek is lennie kell valahol. Kibontogatta a lányt a rengeteg takaró közül, kigombolta a kabátját, a lány szomorkás mosollyal tűrte. Mikor a derekához nyúlt, dermedt ujjaival ügyetlenül tapogatva a nadrág kapcsa után, ellökte a kezét.

– Nem – mondta, fejét elfordítva.
 – Nem láthatja senki.
 – Nem, fiúka, nagyon fáj.
 Bíborvörösre gyúlt arccal, dadogva magyarázkodott.
 – A kötés miatt..., megmoslak, friss kötést teszek a sebre.
 De a lány nem hitte. Szomorúan ingatta a fejét.
 Harmadszor zajra ébredt. Kilesett a széna közül, az ór haladt el előtte, nadrágja szára az arcát súrolta. Nyakát nyújtogatva követte az ór útját, az leguggolt a szakállas mellé.

– Baj van, főnök – mondta.
 – Hallom – válaszolt a szakállas. Felkőnyökölt.
 – Mi legyen?
 – Csend.
 Dübörgés hallatszott, távoli beszéd foszlányai érkeztek, a diák kicsúszott a lány öleléséből. Átfagyott, merev tagokkal kerülgette az alvókat, kilesett egy oszlop melletti jókora résen. Megkapaszkodott, megtántorodott a beáramló éles

levegőtől. Háborgó, tarka tömeg közeledett a falu felől, acsarkodó férfiak, jajveszékelő asszonyok, bukdácsoló vének, visítózó gyermekek festői összevisszaságban. Fel-felbukkantak a hullámos talajon, az erős fényben úgy tetszett, mintha valami rituális táncot jártak volna dobszóra — döngött a fagyott föld a talpuk alatt.

Felébredtek a többiek is. Álmosan szállingóztak a résekhez, fanyar arccal szemléltek a közeledőket. Azok lassítottak, a csoport kettévált, félkörben közelítették meg a pajtát. Bricsecsznadrágos, bilgeris, mikádó kabátos férfi haladt a menet élén, olyan intézőfélének látszott. Puska lógott a vállán, feltűzött szuronnal. Tétován állt meg, a többiek nemigen tisztelték benne a vezért.

— Pörkölj közibük, János — biztatták. Lökdösték, amíg a fegyvert le nem vette a válláról.

— Nem. — A bilgeris tanácstalanul lóbálta a puskát. — Hisz' nincsen ottan senki.

— Akkor hát menj oda, hogy bizonyosat tudjunk.

— Nem — válaszolta. — Jó búvóhely ez gyújtogatóknak.

Bent nyugalom volt.

— Többszörös túlerő — állapította meg szárazon a tanár.

— Parasztok. A faluból — mondta az öreg. Ásított.

— Mire várnak? — kérdezte a diák.

A kövér felröhögött.

— Sortűzre — mondta.

A diák megborzongott. Először vette észre, hogy a fegyver súlyos, hideg és érzéketlen, hitetlenkedve húzta végig ujjait a csövön. Az olaj is hideg volt rajta és fémes tapintású, nem melegedett fel az ujjai alatt. Kinn elnémultak a falusiak. Apró, kucsmás emberke köré gyűltek, aki suttogva hadonászott, lelkesíthette őket.

— Fiúka! — visított a lány.

A szakállas arcán megremegett a bőr.

— Hallgassd el — szolt oda a diáknak. Erélytelenül, alig érthetően; a szakállas pillantásában volt valami, ami gyors mozgásra ösztökélte a diákokat. — Nem az a fajta, aki fenyegetőzik — gondolta. Letérdelt a lány mellé, két tenyere közé fogta pici kezét, megcsókolta. A lány felzokogott.

— Ne sírj — kérlelte a diák.

— Egy egér — mondta a lány. Megrázkódott az undortól.

— Egy egér! — ismételte el a diák megsemmisülten. Ott maradt összekuporodva, a lány kezét az arcára szorította, de fél szemmel a többiekre figyelt. A kövér kéjelegve ingatta csípején a testét, az öreg hunyorgott, a tanár táncos mozdulattal lépett el a nyílás elől. Későn.

— Ott..., a hámfák alatt..., bajusza van... — ordították kívül egyszerre többen.

A kövér jól szórakozott. Nevetgélt, tömpe mutatóujjával kifelé bökődött.

— Hogy hőzöngenek...

— Kár beléjük az ólom — morogta az öreg.

— Itt vesszenek el mind! — üvöltötte kívül valaki.

— Csendet! — sziszegte a szakállas.

— Fiúka! — zokogta a lány.

— Ne sírj — könyörgött a diák. — A láz — gondolta — elvette az eszét. — Azon kapta magát, hogy könyörög a kezéhez: térjen magához rögtön, vagy haljon meg egészen. A lány fetrengett az utálattól.

— Senkit se szerettem igazán — nyögte. — Soha senkit!

Kívülről a beijedt bilgeris tenorja hallatszott:

— Azt ne tedd, Józsi!

— Senki se szeretett igazán — lihegte a lány. Soha senki.

— Az ajtóra irányozz, János! — A vakmerő Józsi hangja lehetett, helyeslő mormogás hullámzott végig a tömegen.

Az öreg a fal mentén sétált végig, meg-megállva, csóválta a fejét.

— Mit eszelhettek ezek ki? — tűnődött hangosan.

— Én szeretlek — mondta a diák.

— Meghalok — súgta elégedetten a lány. — Te velem jöhetsz.

Kívül csend lett. Feszült és idegmorzsoló csend, úgy tűnt, határoztak. A szakállas, fejét oldalra hajtva, gyötrődő arccal hallgatózott. Magasra emelve a kezét, fél szemmel a zsúptetőt vizsgálta, senki sem figyelt rá. Arcbőre ideges fintorba rándult.

— Csendet! — üvöltötte.

— Fiúka! — visított a lány.

— Ne sírj.

A kövér pisztolyt húzott elő a zsebéből, amikor feléjük indult. Arcán a korábbi élvezet kifejezésének a maradványaival közeledett közönyösen, mint aki

tüzet vagy jó tanácsot készül csak kérni, tekintetében alázat bujkált. Széles talpai kedélyesen csapkodták a földet. A diák rávetette magát.

— Hohó — vihogta a kövér, nem lepődött meg. Hátralépett, elhajolt a torka körül görbülő ujjak elől, a diákot hasba rúgta. A diák összecsucsklott, és üvöltött a fájdalomtól, de azt még látta, hogy a kövér a lányhoz lép, kíváncsian megnézi, aztán a homlokára csap a pisztoly agyával.

— Menetkészültség — mondta a szakállas.

A fájdalom hamar abbamaradt, de felegyenesednie sehogyse sikerült. Fektéből szemlélte a készülődést — szakasztott mása volt a néhány órával előbbinek, katonás rendben történt, felesleges mozdulatok nélkül, megreszketett, ha valamelyikük körülnézett vagy elindult feléjük. A lány rémült arca jutott az eszébe — hogy nem lehet. Mért... nem lehet — s a tanár igyekezete, pedig tekintete kérdezetlenül is vallotta, hogy más felekezethez tartozik. Nem törődtek velük. Felsorakoztak a kijáráttal szemben. A szakállas kibiztosította a fegyvert — szorosan nyomában az öreg és a kövér —, kirúgta az ajtót, hárman ugrottak ki rajta egyszerre. A többiek néma csendben sorjáztak ki az ajtón, előreszegezett fegyverrel.

— A sortűz elmarad — gondolta a diák, összegörbödte testét ujjongva dobálta a földön. — Megmenekülünk. — Hatalmas erőt érzett magában.

Talpra állnia mégsem sikerült, gerince is hasogatott a természetellenes testhelyzet miatt. Langyos hullám öntötte el a testét, azt hitte, belázasodott. — Ő — gondolta — komiszabb állapotban van. És nélküle mit sem ér az egész. — A falhoz mászott, feltápáskodott, fél kézzel a szerszámokba kapaszkodva. Akkor vette észre a füstszagot. Először örült is neki — nem kell majd kiegyenesedve járnia öelötte sem —, visszazuhant a földre, elmászott a lányig. A füst tömören, áthatolhatatlanul függött a mennyezeten, vastagodott egyre. Hullámzott az alja, ahogy a víz fodrozódik. Csaknem ráért a lány arcára. Felülről szüntelen pattogás, ropogás hallatszott. Nézte a lányt tehetetlenül —, felrepedt homlokáról vér csurgott bele a nyitott szemébe —, azt sem tudta, él-e még. A tetőről egy égő szalmaszál vitorlázott alá, a takaróra esett. A második a lány cipőjére, a harmadik az arcára. Az apró lángocska ott ágaskodott a szeme körül, sercegni kezdett alatta a bőr. A diák feltérdelt, felordított, arcát eltakarva, egész testével rázuhant a lányra. Attól megnyugodott. Mikor az égő gerenda a gerincére esett, csak arra gondolt, kevésbé fájna, ha ott a vonaton nem várta volna be az utolsó rúgást.



Németh József rajza